

1995-ci ilin qara payızı

Elə bil bizi qarğımışdılar – dərдин birini çəkib qurtarmamış başqası yaxalayırdı, yaranın biri soyumamış yenisi vurulurdu. 20 Yanvarın, Xocalının, oda qalanmış yurd yerlərimizin ağrısı sanki içimizdə bir dərd ağacı göyərdirdi. 1995-ci ilin qara payızı dərd ağacımızın boyunu bir qol da uzatdı.

Artıq bəziləri unudub, çoxları dumanlı şəkildə xatırlayır, elə soydaşlarımız var ki, bu barədə heç məlumatlı deyillər: 1995-ci ilin 28 oktyabrında, saat 17:50-də Bakıda dünyada ən böyük metro qəzası baş verib. “Ulduz”dan “Nərimanov” stansiyasına doğru hərəkət edən metro qatarında qəfil yanğın başlayıb. Bu faciədə rəsmi məlumatla görə, 289 nəfər həlak olub, 270 nəfər isə yaralanıb. Faciəyə səbəb qatarın tuneldə alışması və xilasetmə əməliyyatının yetersizliyi olub.

(ardı 6-cı səhifədə)

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Məktəb həyatında görüş

Günəşli, sakit payız günüdür. Paytaxtımızdakı 20 sayılı məktəb-liseyin girəcəyində dayanıb ətrafı seyr edirəm. Bu təhsil ocağı Bakının ən böyük orta ümumtəhsil məktəblərindəndir. Məktəbin həyatında geniş meydanca var. Xüsusi məktəbli forması geyinən şagirdlər dərəcə tələsirlər. Bir azdan

Samir, Nicat, Ruslan da ona köməyə gəldilər. Onlar qapını bərk-bərk tutub sərnişinlərin tunelə düşməsinə kömək etdilər. Baş leytenant boşalmağa olan vəqonda ora-bura vurnuxur, tüstüdən boğulanları çəkib tunelə salırdı. Boğucu tüstü artıq onu da əldən salmışdı. Lakin o vəqonda kimsənin qalmaması üçün var gücü ilə çalışırdı. Saniyələr keçdikcə tüstünü alovun qırmızı dilləri əvəz edirdi. Komandir axırıncı dəfə kursantlara tunelə hərəkət edə bilməyən-

qarşısındakı meydançada gəzişərdik. 95-ci ilin qara payızından sonra bir dəfə zəngsiz-filansız Adil müəllimin evinin qapısını döydüm. Yeganə oğlunun həlak olması onu yaman üzmüşdü...

Bir gün yenə Adil müəllimlə getmişdim. İlk baxışda mənzildə məni cəlb eləyən Milli Qəhrəman Çingizin və onun yanında qara haşiyəli çərçivədə Adil müəllimlə ömür-gün yoldaşının birgə şəkilləri oldu.

Adil müəllimin qızı Aida xanım kövrəl-

1995-ci ilin qara payızı

mişdi. Mən isə Çingiz haqda sual verməyə tələsmirdim. Daha doğrusu, söhbətə necə başlayacağımı düşünürdüm. Yaxşı ki, söhbətə Aida xanım özü başladı:

– Bir qardaş, bir bacı idik. Məndən 7 yaş böyük idi. Bacı-qardaşlıqdan əlavə, həm də dost kimi idik. Nə sirri olsaydı, əvvəlcə mənə deyərdi. Nəcib, xeyirxah, vətənsəvər insan idi. Dostları, zabıt yoldaşları, kursantları və digər tanışları da həmişə onun haqqında xoş sözlər deyirdilər.

ləri tez aradan çıxarmaq tapşırığı verdi. Özi isə digər vəqonlarda qışqıranları xilas etmək üçün geri döndü.

Bu an kursantlardan biri qışqırdı: “Komandir, qayıdın, daha nəfəs almaq olmur!” Onlar baş leytenantın bu sözləri eşidib-əşitmədiyini yaqın edə bilmədilər. Ruslan bir azdan özünün yıxıla biləcəyini hiss edib körpəni yanındakı dolu bədənlə kişiyə verdi və tunelin dəmir örtüyünə söykənərək hüşunu itirdi... Ölüm kabusu bu yeraltı dünyanın sərnişinlərini addım-addım izləyirdi. İşıqlı dünyaya isə hələ uzun və üzücü yol qalırdı...

Azərbaycan Prezidentinin 3 noyabr 1995-cı il tarixli, 506 sayılı fərmanı ilə 1995-ci ilin 28 oktyabrında baş vermiş faciə zamanı xüsusi cəsarət və qəhrəmanlıq göstərərək həlak olmuş baş leytenant Çingiz Adil oğlu Babayevə (2 oktyabr 1964-cü ildə Bakı şəhərində dünyaya gəlib) Azərbaycan Milli Qəhrəmanı adı verildi.

Kursantlar 15 yaşlı Nicat Mürvət oğlu Səfərov, 17 yaşlı Ruslan Məmməd oğlu İsayev və Samir Nadir oğlu Məmmədov “İgidliyə görə” medalı ilə təltif olundular.

Qapı bağlı qalmışdı...

Bir müddət əvvəl dostlarımdan birinin atasının dəfnində iştirak edirdim. Həmin qəbiristanlıqda iri mərmər baş daşı dəfndə iştirak edənlərin çoxunun diqqətini çəlb elədi. Qara mərmər üzərində bir ailənin şəklilə öz əksini tapmışdı – 5 nəfər idilər. Dəfn başa çatdıqdan sonra həmin ailənin ruhuna da dualar oxundu. Kimsə danışırdı ki, bu ailə Rusiyada yaşayırmış. Oradakı mənzillərini satıb Bakıda ev alıblar. Evə köçdükləri günün səhəri Bakını gəzmək üçün metroya minib “Bakı Soveti”nə (indiki “İçərişəhər”) gedirləmiş. Qara payızın ölüm külləyi onları da metroda yaxalayıb və ailənin bütün üzvləri həlak olub. Birçə gecə rahat yatdıqları mənzilin qapısı illərlə bağlı qalıb...

Bu, əsl cəhənnəm idi...

“Ulduz” stansiyasının ovaxtkı və hazırda Cəfər Cabbarlı stansiyasının rəisi Şaiq Heydərov deyir ki, o dəhşətli faciəni yənidən xatırlamaq mənim üçün çox ağırdır. Çünki həmin dəqiqələri göz önünə gətirəndə sarsılıram... 27-ci marşrut gəlib stansiyanın ikinci yolunda dayandı. Qatar sərnişinləri götürüb tunelə, təxminən, 100 metr girəndən sonra partlayış səsi eşidildi. Sonra alışma və yangın oldu. Partlayışdan sonra artıq stansiyada aləm bir-birinə qarışdı.

Həmin vaxt əvvəlcə tez gərginliyi ayırdıq. Dəhşətli hadisə idi, ancaq özümüzü itirməyib həmin yerə qaçıb sərnişinləri xilas etməyə başladıq. Hadisə baş verəndən sonra stansiyada heç kəs qalmamışdı. Partlayışın səsindən, yangından hamı qaçmışdı bayıra.

Baş leytenant Çingiz Babayev baş verən yangına və partlayışa baxmayaraq, yaralılara kömək etmək üçün mənə yaxınlaşdı. Onun yanında bir kursant da vardı. Onlarla birgə cəld tunelə düşdük və bir istiqamətdə onlar, digər istiqamətdə mən getdik. Yangın baş verən hissədə əlimiz çatan, çıxara biləcəyimiz bütün sərnişinləri çıxardıq...

Qeyd edək ki, Ş.Heydərov hadisədən sonra psixoloji travma alıb və uzun müddət müalicə olunub: “Ölən və yaralı o qədər idi ki... Vaqonlarda qalan digər sərnişinləri Nərimanov rayon Polis İdarəsinin işçiləri gəlib çıxardılar. Hadisədə “Koroğlu” stansiyasının növbətçisi və “Xətai” stansiyasından iki əməkdaş, həmçinin depoda olan bir neçə metro işçisi də həlak olmuşdu. Yangın baş verdiyindən qatı tüstü var idi. Hadisə zamanı mən də zəhərlənmişdim. Sonra psixoloji sarsıntı yaşadım və 6 ay müalicə aldım. İndi də tunelə düşəndə hər küncdə yatan meyitlər gəlir gözümdən önünə”.

Ş.Heydərov onu da əlavə etdi ki, hadisədən sonra metrodakı işindən ayrılanlar da oldu. Hadisənin şahidi olan Akif adlı bir polis işçisi var idi. O hadisədən sonra metrodakı işindən ayrıldı. Həmişə deyirdi ki, gördüklərimdən sonra burada işləyə bilmərəm...

O, xeyirxahlıq üçün doğulmuşdu

Çingiz Babayevin atası Adil müəllimlə illər əvvəl eyni nazirlikdə işləmişik. Uca-boy, təmkinli insan idi. Mən gənc olsam da, arabir nahar fasiləsində “Cıdır meydanı”nın

Çingiz cəbhəyə könüllü getmişdi. Nümunəvi xidmətinə görə neçə il sonra onu “N” sayılı hərbi hissəyə qərargah rəisi gəndərmişdilər. Sonra da hərbi məktəbə təyinat verdilər. Atam kimi ucaboylu, yaraşıqlı zabıt idi. O, sanki məktəbi, kursantları ilə nəfəs alırdı. Arabir məni də hərbi məktəbə aparırdı. Orada zabıt yoldaşları, kursantlar qardaşıma hörmətlə yanaşırdılar. Mən qardaşımla fəxr edirdim.

Bir qış günü Bakıya bərk qar yağmışdı. Onda Çingiz Politexnik İnstitutunda tələbə idi. Biz axşam məhəlləmizdəki balaca bağa qartopu oynamağa çıxmışdıq. Gördük ki, yaşlı bir kişi qarın içində uzanıb qalıb. Çingiz dedi ki, mən bu kişini tanıyıram, riyaziyyatçı-alimdir, yaxşı da şahmat oynayır. Tək yaşayır, son vaxtlar da içkiyə qurşanıb. Dostu ilə kişini qaldırıb, üst-başını təmizlədilər və evinə apardılar.

Qardaşım haqqında o qədər şirin xatirələrim var ki... Hər biri yadıma düşəndə xəyallar məni xoşbəxt günlərimizə aparır. Atam, anam, qardaşım və mən süfrə başında oturub nahar edə-ədə gördüklərimizdən, oxuduqlarımızdan danışırıq...

Mən inanıram ki, Çingiz o qəzadan sağ çıxsaydı belə, yenə hansı məqamdasə həyatını insanlar üçün, Vətən üçün qurban verərdi. Çünki o, sanki, xeyirxahlıq və qəhrəmanlıq üçün doğulmuşdu...

Aida xanım danışırdıqca mən yenə Çingizin işıqlı və məğrur çöhrəsinə baxırdım. Həmin anda mənə elə gəldi ki, o baxışları ilə bacısını ovutmağa çalışır.

Nadir kişinin indi nəvə Samiri var

Qəhrəman kursant Samir Məmmədovun atası Nadir kişi uzun illər A.Allah-verdiyev adına Gəmi Təmiri Zavodunda işləyib. Hazırda 20 sayılı məktəbdən yuxarıdakı məhəllədə yaşayır. Bir dəfə qardaşimgilə gedərkən o həyətdə Nadir kişi ilə rastlaşdıq. Yanında cavan bir oğlan vardı. Dedi ki, Kamilin oğlu Samirdir. Samir bizdən ayrılıb evə qalxdı.

Nadirlə xeyli söhbətləşdik. O, bildirdi ki, oğlunun qırxında bir balacaboy kursant mənə yaxınlaşdı dedi ki, əmi, Samir olmasaydı, yaqın ki, indi mən yaşamırdım. Onun dediyinə görə, yangın başlayan kimi Samir vəqonun pəncərəsini təkliklə sındırır və onu qucağına götürüb, sonra tunelə atıb. Arxasınca da qışqırır ki, aşağıda qocalara, qadınlara kömək ol.

Mən o kursantdan soruşdum ki, bəs Samir niyə səninlə gəlmədi. O, dedi ki, sən oğlunu tanıyırdın, o heç vaxt başqalarını o dəhşətin içində qoyub gəlməzdi. O belə oğlan idi...

Aldığım məlumata görə, o qatarda 24 kursant olub. 21 nəfəri güclü zəhərləndiklərinə xəstəxanada müalicə alıblar, 6 ay öskürəkləri kəsməyib.

Onları unutmayaq

Metro faciəsindən bir həftə sonra Naxçıvandan Bakıya uçan TU-134V təyyarəsinin qəzaya uğraması nəticəsində 51 soydaşımız həyatını itirdi...

95-ci ilin qara payızından 29 il ötür. O illərdə itirdiyimiz insanlar haqda düşünəndə, metro faciəsində və təyyarə qəzasında həlak olmuş çoxsaylı soydaşlarımızı da xatırlamaq, onların ruhuna dualar oxumaq xoş olar. Allah onlara rəhmət eləsin, ruhları şad olsun! Qoy, Uca Rəhadan xalqımızı belə qara payızlardan himf eləsin!

Səməd MƏLİKZADƏ
XQ